

nie tylko
KONOPIE
rośliny włókniste w Muzeum Papiernictwa

PAPIER JEST Z NATURY

Trudno napisać o roślinach coś, co nie byłoby banałem. Tworzą dla nas naturalne środowisko, zdobią nasze ogrody i mieszkania, są naszym pożywieniem, po prostu bez roślin nie byłoby nas. Od niemal dwóch tysięcy lat rośliny są podstawowym surowcem do wyrobu papieru. Wszak już pierwsze arkusze w starożytnych Chinach powstawały z łyka gałęzi czy odpadków konopnych. Nawet jeśli papier wytwarzano z surowców wtórnych – starych sieci rybackich, czy ze zużytych ubrań, to sieci rybackie czy ubrania powstawały z roślin.

Dziś najbardziej powszechnym surowcem papierniczym jest drewno świerkowe, sosnowe, brzozowe lub eukaliptusowe. Również wiele roślin jednorocznych wykorzystuje się do przetwarzania na papier, m.in. len, bawełnę, konopie, ostnicę czy słomę zbóż. Najbardziej powszechny surowiec wtórny – makulatura – jako papier powstała z surowców roślinnych. Należy zatem z całą stanowczością stwierdzić, że bez roślin nie byłoby papieru. A czy można wyobrazić sobie świat bez papieru?

Maciej Szymczyk
dyrektor Muzeum Papiernictwa

Ogród roślin włóknistych przy dusznickim młynie papierniczym

BAMBUS

Należy do rodziny traw, a jego charakterystyczną cechą jest bardzo szybki wzrost, według różnych źródeł potrafi urosnąć od 30-50 cm na dobę. Pochodzi z Azji i można go spotkać w rejonach tropikalnych i subtropikalnych. Sadzi się go by zapobiegać erozji gleby. Ma zastosowania w produkcji materiałów budowlanych, stolarskich, mat, tekstyliów, papieru, ale również w kuchni azjatyckiej jako jarzyna.

BANAN MANILSKI

Znany również jako banan tekstylny. Można go spotkać w rejonach od Indii po Filipiny, a uprawiany jest głównie w krajach tropikalnych. Przed pojawieniem się tkanin syntetycznych znajdował szerokie zastosowanie w produkcji tekstylnej, ze względu na włókna, które są trzykrotnie silniejsze od bawełnianych. Oprócz swojej trwałości, charakteryzują się tym, że są one miękkie i delikatne.

Włókna banana manilskiego należą do jednych z najwytrwalszych występujących w przyrodzie. Stosowane są w produkcji tkanin, sieci rybackich, hamaków, dywanów oraz papieru.

BAWEŁNA

Jest jedną z najważniejszych roślin włóknistych, która dostarcza ponad 70% rocznego materiału do produkcji tkanin odzieżowych. Włókna bawełniane były znane już 4000 lat p.n.e. w Egipcie, gdzie były używane do wyrobów tkackich. Włókna są bardzo trwałe i dobrze wchłaniają wodę, a ich głównym składnikiem jest celuloza. Stosuje się je do produkcji tkanin, ale również i papieru wysokiej jakości, jest też źródłem oleju. Występuje w stanie dzikim na wszystkich kontynentach poza Australią i Antarktydą.

GAMPI

To roślina z rodziny wawrzynkowatych pochodząca z centralnej i południowej Japonii.

Występuje jako roślina dzika, osiąga 3 metry wysokości i rośnie na stokach górskich co powoduje problemy ze zdobywaniem tego surowca. Jest to najszlachetniejsza roślina

papierotwórcza, której włókna charakteryzuje wysoka twardość i blask. Papier produkowany z tej rośliny nazywa się washi, a jego arkusze są cienkie, przezroczyste oraz mają niezwykle gładką powierzchnię.

JUKKA

To pochodząca z południowo-wschodnich Stanów Zjednoczonych roślina, znana również jako jukka karolińska lub krępla włóknista. W Europie hodowana jako roślina ozdobna ze względu na swoje okazałe, białe kwiaty. Ma zdrewniałą łodygę oraz sztywne liście z włóknistymi brzegami. Produkuje się z niej grube tkaniny, liny oraz papier.

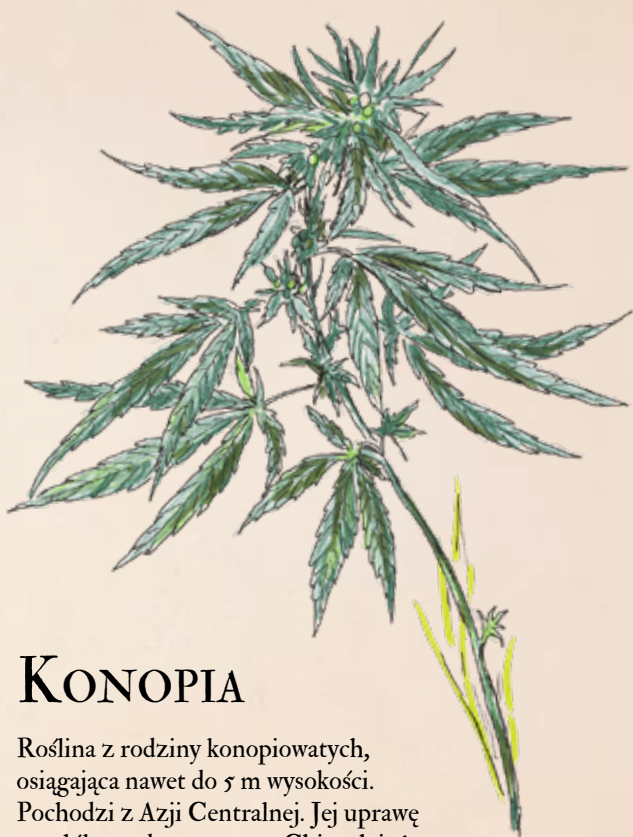

JUTA

Jest drugą co do ważności rośliną włóknodajną, zaraz po bawelnie. Pochodzi najprawdopodobniej z Indii.

Roślina ta osiąga nawet do 3 m wysokości a włókna pozyskiwane są z jej słomy. Słoma ta jest oddzielana ręcznie by uzyskać lepszą jakość włókien. Pozyskany materiał ma kolor biały, kremowy lub srebrzystoszary. Używana jest do produkcji tkanin, sznurów, wyrobów tapicerskich oraz papieru.

KONOPIA

Roślina z rodziny konopiowatych, osiągająca nawet do 5 m wysokości. Pochodzi z Azji Centralnej. Jej uprawę na włókno odnotowano w Chinach już 2800 lat p.n.e. Jej długie i mocne włókna, o zielonkawym kolorze rzadko się farbują czy rozjaśnia. Mają zastosowanie w produkcji tkanin, lin, papieru, ale również wyrobów medycznych, kosmetyków czy biopaliw.

Kozo

Roślina znana również jako morwa papierowa lub papierówka chińska, to drzewo którego ojczyzną jest Azja Wschodnia. Kora kozo ma strukturę włóknistą, dlatego zarówno ona jak i łyko służyły do produkcji tradycyjnego papieru czerpanego w Chinach i w Japonii. Jest to najstarsza roślina dostarczająca surowca do produkcji papieru. Poza wykorzystaniem w przemyśle papierniczym, papierówka chińska jest też używana jako pasza dla jedwabników.

LEN

Nie występuje w stanie dzikim, ale uprawiany jest na wszystkich kontynentach w strefie klimatu umiarkowanego. Pochodzi z Bliskiego Wschodu, z rejonu Żyźnego Półksiężycy. Ślady jego pierwszej uprawy datuje się na 8500 lat p.n.e., co czyni go jedną z najstarszych uprawianych roślin włóknistych. W Polsce tradycja przemysłu lniarskiego sięga XV w. Len jest mocniejszy od bawełny i wolniej płowieje na słońcu. Znajduje zastosowanie w przemyśle tekstylnym, ale również papierniczym oraz jest źródłem cennego oleju.

POKRZYWA

Roślina występuje pospolicie prawie na wszystkich kontynentach i traktowana jest najczęściej jako chwast. Ma charakterystyczne ząbkowane liście o sercowatym kształcie, pokryte parzącymi włoskami.

W Polsce jest jedną z trzech podstawowych roślin włóknistych. Z jej włókien wykonywane były tkaniny datowane na epokę brązu. Tkaniny pokrzywowe są delikatniejsze od lnianych, dodatkowo są trwałe oraz nie gniją w wodzie.

Używa się jej do produkcji papieru, tkanin, lin oraz wyrobów medycznych.

Papier pokrzywowy był produkowany od 1770 r. w Niemczech.

PAŁKA

SZEROKOLISTNA

Pospolicie występująca w Polsce roślina, znana również jako rogoża. Rośnie przy brzegach wód stojących oraz wolno płynących. Włókna pałki były wykorzystywane przez Indian do robienia plecionek. Najstarsza mata znaleziona na południu Stanów Zjednoczonych datowana jest na ponad 8000 lat p.n.e. Z kolei w Korei włókna te były wykorzystywane w papiernictwie już w 1596 r.

TRZCINA CUKROWA

Pochodząca najprawdopodobniej z Nowej Gwinei roślina przede wszystkim kojarzy się z produkcją cukru. Osiąga od 5-6 m wysokości, ma grube źdźbła o średnicy ok.

5 cm oraz szerokie liście. Zawiera około 20% cukru trzcinowego.

Po wytłoczeniu soku z trzciny cukrowej, uzyskuje się suchy,

włóknisty materiał zwany bagassa.

Dawniej traktowany jako odpad, teraz

pozyskuje się z niego włókna,

które mają zastosowania

w produkcji papieru oraz

jednorazowych opakowań

w przemyśle gastronomicznym.

Czerpanie papieru
w Muzeum Papiernictwa

Broszura towarzysząca wystawie „Nie tylko konopie”
Muzeum Papiernictwa, 14 kwietnia – 2 lipca 2023
kuratorka wystawy – Aleksandra Reszkowska-Romach
ilustracje – Marcin Lemejda
projekt graficzny i skład – Krzysztof Jankowski
© Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju 2023

Muzeum Papiernictwa mieści się w pochodzącym z XVI w. młynie papierniczym. To bezcenny zabytek techniki, pomnik historii. Pod względem architektonicznym budynek jest jednym z najciekawszych tego typu obiektów w Europie.

Tradycje czerpania papieru w Dusznikach-Zdroju obejmują ponad cztery stulecia. Pierwsza wzmianka o tutejszej papierni pochodzi z 1562 r., a dotyczy sprzedaży udziałów w czerpalni przez Ambrożego Teppera Mikołajowi Kretschmerowi.

Muzeum Papiernictwa otwarto w 1968 r. Trzy lata później wprowadzono tu pokazową produkcję papieru czerpanego. Czerpalnia szybko stała się atrakcją przyciągającą każdego roku dziesiątki tysięcy turystów.

Muzealne wystawy prezentują historię papiernictwa, technologię przemysłu papierniczego w XIX–XX w. oraz dzieje polskiego pieniądza papierowego i sztukę papieru. W czerpalni można zobaczyć, jak w przeszłości wytwarzano papier. Wykonane dawną techniką arkusze nadają się do pisania i drukowania – powstają na nich wydawnictwa okolicznościowe, dyplomy, zaproszenia, wizytówki, a nawet książki bibliofilskie.

Każdy zwiedzający może wziąć udział w warsztatach czerpania papieru, a wykonane przez siebie arkusze otrzymuje na pamiątkę pobytu w Muzeum.

Dzięki unikatowej architekturze budynku papierni, ciekawym ekspozycjom oraz pokazowej produkcji papieru, dusznickie Muzeum zaliczane jest do największych atrakcji turystycznych, które warto poznać zwiedzając Polskę.

Muzeum Papiernictwa
w Dusznikach-Zdroju

**DOLNY
ŚLĄSK**

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
DOLNOŚLĄSKIEGO

57-340 Duszniki-Zdrój, ul. Kłodzka 42 | tel. +48 748 627 400
biuro@muzpap.pl | muzeumpapiernictwa.pl | papieryczerpane.pl